

Rendhagyó interjú Sziklavári és Szőke professzorokkal

Mindketten – dr. Sziklavári János és dr. Szőke László – 90. életévüket töltötték be az elmúlt évben. Mindketten köz-tiszteltetben álló, elismert nagyjai szakmánknak, közelebbről vaskohászatunknak. A BKL Kohászat főszerkesztője megbízásából otthonukban kerestem fel őket, hogy feleségük társaságában szólaltassam meg a – hál' Istennek mind fizikailag, mind szellemileg ma is kiváló állapotban élő – két professzort. Szeretnénk megtudni, hogy véleményük szerint mi a titka máig el nem évülő elismertségüknek, és mi a hosszú, tartalmas élet titka. Sokakat érdekel, véleményük szerint szűkebb pályájukon hol találhatják meg az ambiciózus fiatalok perspektívájukat, s általában kíváncsiak vagyunk arra a szemléletre, amit ők képviselhetnek hosszú élettapasztalattal hátuk mögött.

Dr. Sziklavári János

(a továbbiakban SzJ): Szőke Laci barátommal egyidősek vagyunk, de ő hét évvel korábban szerzett diplomát mint én, s amikor én 1952-ben a diósgyőri elektroacélmű vezetője lettem, ő már a hazai elektroacél-gyártás legelismertebb alakja volt. Számomra akkor megdöbbentő felkérés volt, hogy Szőke professzor elektroacélgyártás tárgyú – ma is aktuális – könyvének egyik lektora lehettem, s annak kapcsán nagyon sokat tanulhattam. Később az ő kezdeményezésére közös könyvet is írtunk, és a Vaskohászati Kézikönyvben egymás közt megosztott témakörrel szerepeltünk. Írtunk közös tanulmányokat, sőt munkatársak is voltunk előbb a Vasipari Kutató Intézetben, majd az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságban. Egyik közös kutatási programunk volt a vasszivacs elektrokemencében való felhasználása.

Dr. Szőke László

(a továbbiakban SzL): János barátom által említetthez kiegészítésképp csak annyit, hogy amikor én voltam a Vaskut igazgatóhelyettese, Diósgyőrből Budapestre kerülve tanácsadásra kértem fel Jánost, majd miután az MVAE-ba kerültem, akkor János bízott meg feladatokkal az OMFB-ben az általa vezetett területen. Egymást támogatva emberi kapcsolatokra utalnak ezek a közös szálak, tevékenységek.

Dr. Károly Gyula (a továbbiakban KGy): *Kedves János és Laci! (nálam fiatalabbaknak János bácsi és Laci bácsi, ill. professzor úr): Nemrég ünnepeltétek a 90. születésnapotokat, nyugdíjba meneteletek óta már évtizedek teltek el. Azt gondolná az ember, hogy a ma aktív generációnál már a feledés jelentkezik, de talán Ti is érzitek, hogy nem így van, sokan ma is nagy-nagy tisztelettel követik életutatókat, tevékenységüket. Minek tulajdonítható mind-ez megítélések szerint?*

SzL: Úgy vélem, hogy talán sikerült nyomot hagynom magam után, amelyen tovább lehet menni. Úgy tűnik, hogy az egyetemi oktatásban is támaszkodnak az acélgyártással kapcsolatos könyveimre, vagy nemrég még forgatták például az acéltanácsadás korszerű számítógépes

megfogalmazásához is kiindulásul az *Acélkalauzt*.

Igyekeztem tapasztalataimat átadni beosztottaimnak, hallgatóimnak. Említésre méltó például, hogy *Farkas Pista*, az 1953-ban Miskolcon végzett kolléga, három évig beosztott mérnököm a csepeli Elektroacélműben – a kétségtelenül legnagyobb amerikai szakmai karriert csinált magyar kohász – 2003-ban az aranyoklevél átvétele után egy Mátyás pincében rendezett díszvacsorán köszönte meg azt, hogy pályára állítottam és hozzájárultam ahhoz, hogy bejuthatott az USA 150-200 kohászt magába foglaló tanácsadó grémiumába.

SzJ: *Életutam a Vaskohászat szolgálatában* címmel most jelenik meg bányász testvéreink kiadásában visszaemlékezésem életutamról. Puritán embernek tartom magam, ambi-

ciózusként igyekeztem szakmámat és hazámat szolgálni. Munkaköröm-ben (Diósgyőri Vasgyár, KGMTI, OMFB) számos vállalati és kutatóintézeti szakemberrel és vezetővel tartottam kapcsolatot, s az egyetemen is 15 éven át sok hallgatóm volt. De nyugdíjazásom sem jelent abszolút visszavonulást. Megtisztelő számomra, hogy azóta a Magyar Tudomány folyóiratban négy ízben is felkérést kaptam tanulmány írására (1988/5: Őszintén a magyar vaskohászatról, 1994/8: Az acélipar válsága, 2000/4: 50 éves a Dunaferri, 2002/7: Vaskohászat és környezetgazdálkodás), s egészségi állapotomtól függően a mai napig is részt veszek az MTA Metallurgiai Bizottság ülésein.

KGy: *Milyen momentum játszhatott közre leginkább, hogy szakmánkat választottátok élethivatásul?*

SzJ: Amint említettem, Szőke professzor éppen azért szerezhett hét évvel előbb diplomát mint én, mert az én életutamon nem vált lehetséges, hogy érettségi után azonnal egyetemre mehessenek, ugyanis édesapám 1934-ben bekövetkezett halála után édesanyám négy gyermekével (öcsém 4 éves, húgom 6, ill. 11 éves és én 13 éves) nehéz körülmények között tartotta fenn a családot. Iskola mellett is dolgoznom kellett, s mikor a budapesti Kegyes tanítórendi (Piarista) gimnáziumban 1941-ben kitűnően érettségiztem, nem mehettem egyetemre, hanem a piaristák ajánlásával felvételt nyertem az ország akkor legtekintélyesebb bankjába, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesületbe. Néhány hónap alatt – az előírt feltételek (köztük beiratkozás a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karára) teljesítése után – kineveztek számfeljőnek. De a katonai szolgálat során – amikor a diósgyőri gyárban kellett löveget szerelnem – a gyárlátogatás ráébresztett: gyermekkori élményeim, a diósgyőri gyárlátogatás tapasztalatai engem nem banktisztviselővé, hanem mérnökké neveltek. Egyrészt a nagyolvasztók, a martinkemencék, az óriáshengerlő és kovácsoló gépek, mint mérnöki létesítmények „megfognak”, másrészt a folyékony vas, acél és salak, az égető és izzasztó hőség és a mosolyogva törülköző munkások látványa meg azt érezeltette, hogy kohásznak lenni talán a legtöbb, mit ember a társadalomnak adhat. Elköszöntem hát a Takarékpénztártól, s 1946 szeptemberében öcsémmel Sopronba utaztunk, s én beiratkoztam a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem bányá-, kohó- és erdőmérnöki karának I. évfolyamára, ahol 1950. július 29-én szigorlatoztam, az első lépést megtettem a pályán.

SzL: Nagy véletlen, hogy egyáltalán magyar lehetek. A gyászos trianoni békediktátum nyomán szülővárosom, Sopron és környéke 1920. június 4-től Ausztriához tartozott, így én *de iure* osztráknak születtem 1921. július 20-án. Csak a nyárvégi ágfalvi csata után, amelyen a felkelők között sokan voltak a Sopronba menekült selmeci Bányászati és Erdészeti Fő-

iskola hallgatói közül, vált lehetővé a Velencei Tanácskozás és az azt követő sikeres népszavazás is. Sopron magyar maradt, és így én is. Édesapám 1937-ben meghalt. A postásnyugdíj igen kevés lévén, le kellett mondanom arról, hogy esetleg Pesten tanuljak tovább a Műegyetemen. Elképzelésemhez legközelebb a gépészmérnöki pálya állott. Ehhez hasonló területnek éreztem az akkor már a Műegyetemhez tartozó soproni kohómérnöki tagozat programját. Híreim szerint a kohómérnökök tevékenységét jól fizetik, így egy család alapítása nem okoz gondot. Így iratkoztam be erre a tagozatra.

1943-ban az a megtiszteltetés ért, hogy Verő professzor meghívott az akkor újjáalakuló Fémtechnológiai Tanszékre adjunktusnak! A kialakult gyakorlat szerint azért nem tanársegédnek, mert az ipari kezdő fizetések akkor már a négyszeresét tették ki a tanársegédinek. Így senki sem maradt volna a végzés után tanszéken.

1944. október 13-án SAS-behívót kaptam. Légvédelmi tüzér lettem. Az első székesfehérvári csata után egységünket Westfáliába telepítették át, itt estem amerikai hadifogságba. 1946 márciusában hazatérve visszakaptam állásomat a Tanszéken. Augusztusban azonban B-listáztak. Rossz pont volt ugyanis akkor az amerikai hadifogság.

Pályaválasztásom ezután egyenes vágányra került. *Geleji* professzor bevitt Csepelre. Újrakezdés a Martin gyorslaborjában, majd a központi laborban. Aztán négy év acélhőkezelés, majd 13 év acélgyártás. Pont fordította egy kényelmesebb életpályának, de valódi kapcsolat az iparral.

A kor szellemével szemben mindig kerestem a kapcsolatot a híres vaskohászokkal. Így kerültem ismeretségbe egy szverdlovski konferencián *Samarin* akadémikussal, *Chipman* egykori munkatársával, aki akkor nagy támogatója volt a folyékony acél vákuumos kezelése bevezetésének a Szovjetunióban. Nagy segítségemre volt a csepeli bevezetésben!

Igyekeztem megnyerni a külföldi kutatókat előadások megtartására a Vasipari Kutató Intézetben vagy az OMBKE-ben. Így járt nálunk és lett részben vendégünk csepeli otthonunkban is *dr. Wahlster*, a Rheinstahl

kutatási igazgatója, *prof. Plöckinger*, a Böhler kutatási igazgatója, a későbbi Osztrák Tudományos Akadémiai elnök, *prof. Albert Oberhofer*, a hajdani leobeni rektor, *prof. Shenouda*, a hajdani kairói kutatóintézeti igazgató, a Thyssen minőségbiztosítási főnöke, *Bruno Tarmann*, a Böhler fejlesztési főnöke, a folyamatos öntés „pápája”, *Presern* igazgató a ljubljana Metallurški Institut-ból, *Hugo Barth* a Neue Hütte szerkesztője, *Tochovics* prof Krakkóból, *Medzsibovszkij* prof a Szovjetunióból és így tovább.

KGy: *Életutatok ismeretében mi az, ami megnyugtató eredményként könyvelhető el, s mi az, amit ha lehetne, újólaj elkerülnének?*

SzL: Eredményként könyvelhetem el azt, hogy bevezethettem a magyar vaskohászatba néhány eljárást, így a szerkezeti acélok minősítéséhez még mindig elengedhetetlen Jominy-edzhetőségi vizsgálatot, az elektroacélok oxigén frissítését, a folyékony acél vákuumozását, a csőkörontecsek és gyorsacélok gyorshevítésének eljárását, az ötvözők hulladékból való visszanyerésének rendszerét és így tovább. Elkerülnék egy nem kimondottan kutató intézet élére való főnököt, aki engem utolsó aktív öt évemre parkoló pályára kényszerített. De ez a diktatúra éveiben sajnos nem volt lehetséges.

SzJ: Mindent összevetve én szerencsés ember vagyok, mert bárhol dolgoztam: a háború előtt a Takarékpénztárban, majd, mint mérnök Diósgyőrben, a KGMTI-ben, az OMFB-ben, mindenütt jó szándékú, jó felkészültségű munkatársak társaságában dolgozhattam. Hosszú életutam során remélem, több területen eredményeket értem el, viccesen mondván semmi részem nincs abban, hogy munkahelyeim majdnem mindegyike azóta megszűnt működni. Ezt igazolja, hogy életem során munkámért számos elismerésben volt részem. Az elismerések közül az ember annak örül legjobban, amit munkatársaitól, baráti körétől vagy tanítványaitól kap. A legkedvesebb az OMBKE tiszteleti tagság, mert azt az ország bányászai és kohászai nevében kaptam. De ilyen volt a diósgyőri vezetők 1973. december 27-én kelt levele (15

aláírással), pedig akkor már három hónapja a KGMTI-ben szolgáltam. Ilyen volt az egyetemi kollégáim megemlékezése 80 éves koromban, és az OMBKE megemlékezése 90. életévem betöltése alkalmából.

Szerencsés ember vagyok magánéletemben, családi életemben is, sőt egészségemre sem panaszkodhatom, mert ami betegség eddig ért, azt többé-kevésbé legyőztem, az öregség terhét meg Isten segítségével viselem.

KGy: Szakmai pályafutásotok alapján hogyan látjátok vaskohászatunk jövőjét?

SzJ: Gyakran kérdezik tőlem: mi van Diósgyőrrel? Ha csak rövid választ várnak, kb. a következőket mondhatom: 1991-ben a KGST-piac megszűnte következtében a Vasgyár nehéz helyzetbe került. A gyárvezetés a termelés rendezett visszafejlesztésének műszaki feltételein dolgozott. Közben a kormány elhamarkodottan és „gyanúsán” titkosított szerződéssel a gyárat eladta. A gyár ennek áldozata lett. A kormány másfél év után perrel ugyan visszakapta, de az akkor már sok sebből vérzett. Gyógyítás helyett azonban inkább milliárdos veszteségek árán tovább működtette, hogy újból eladhassa. Eladta, majd sorozatban következett a csőd – eladás – csőd. Véleményem szerint mulasztás terheli az egymást követő kormányokat, mert nem érdekelte őket a sorozatos kudarcok oka (piac, versenyképesség, önköltség, egyéb), csak egy cél lebegett előttük: megszabadulni a Vasgyártól. A csődhullá-

mok okainak feltárása meg legyen annak a gondja, aki a gyárat megveszi. Jelenlegi (sokadik) tulajdonosa 2008-ban leállította. Azóta árulja (hulladék áron is!). Van-e még jövője a gyárnak? Erre csak minden külső és belső tényezőnek hozzáértő és alapos vizsgálata után lehetne választ adni.

SzL: Véleményem szerint van lehetőség arra, hogy kapcsolódjon a magyar vaskohászat például az Audi vagy Mercedes gépkocsigyártáshoz és többek között az energetikai programhoz. Fontos lenne az is, hogy a vállalati bátor célkitűzéseket egységesen támogassa a teljes megvalósulásig a műszaki vezetés!

KGy: Végezetül kérem, adjatok tanácsokat a fiataloknak, mai világunkban mit tegyenek, hogy tartalmass, élményekben és elismerésekben gazdag életpályát futhassanak be, megelégedettek lehessenek nyugdíjas éveikre!

SzL: A fiatalok szeressék választott mesterségüket. Tanuljanak legalább két idegen nyelvet, legalább tárgyalási szinten kell tudniuk ezeket. Legyenek tájékozottak naprakészen a szakági fejlesztések irányait illetően. Ne féljenek a nehéz feladatoktól!

SzJ: Laci barátom által elmondottakkal egyetértek, de hadd mondjak még valamit személyes tapasztalataim alapján. A kohászat feladata, hogy termékeivel kiszolgálja a feldolgozóipart. Ez a szolgálat csak akkor lehet teljes, ha a kohászok ismerik a feldol-

gozó technológiákat is, hogy ezek fejlesztéséhez a kohászati termékek tulajdonságaival hozzájárulhassanak. És végezetül az én személyes üzenetem az e szakmát választó fiataloknak: „Az acélokba nemcsak anyagot és energiát kell betáplálni, hanem meg kell testesülnie bennük a kohász szellemi értékeinek, a szakmai intelligenciának és a magas fokú tudásnak. Az acélok végtelenül őszinték: külső és belső tulajdonságaik hűen tükrözik a kohász hozzáértését.”

***

Köszönöm mindkét professzorunknak a beszélgetést. Otthonukban külön-külön történt a beszélgetés, de azért is lehetett beszélgetésüket egy cikkben összehozni, mert kortársak, sorstársak, előremenetelük hasonlóan ívelt magasra. Mindketten üzemi szakemberként emelkedtek ki kortársaik közül, mindketten jelentős oktatási tevékenységet végeztek, ezért kapták meg a Miskolci Egyetemen a címzetes egyetemi tanári címet, s váltak mindketten sokak példaképévé. Mindkettőjüket az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület tagsága tiszteleti taggá választotta, s noha munkahelyeik zöme mára eltűnt, felszámolódott, az Alma Mater és az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület továbbra is tisztelettel követi életútjukat és emeli ki példaként a mai fiataljaink elé.

Kívánjuk hát, hogy még sokáig éljenek közöttünk, családjaik, barátaik és szakmabéli kollégáik körében!

Dr. Károly Gyula

Középkori Vasipari Park és Őskohász Tábor Somogyfajszon

Az elmúlt évtizedek során nagy számban létesültek Európa-szerte olyan skanzenek, parkok, ahol a középkori életmódba nyerhet betekintést a látogató. Ezek a létesítmények hamar felismerték, hogy hosszú távon akkor maradhatnak látogatottak, ha „élővé” válnak, azaz a statikus látvány mellett olyan interaktív prog-

ramokat kínálnak, amelyekbe a közönség is bevonható. Jó lehetőségként merült fel középkori eljárások, technológiák, ezen belül pedig a középkori vaskultúra felelevenítése, amely az alkotás örömeinek felkínálásával vonzza a látogatókat.

Az idej nyáron a Somogy Természetvédelmi Szervezettel (Somogy

TVSZ) és a Zöld Folyosó Közalapítvánnyal együttműködve a Középkori Vasipari Park kialakításának munkálatait kezdjük el a szervezet területén, Somogyfajsz településtől kb. 1 km-es távolságban, szép, erdős-patakos környezetben. A park profilja kezdetben a honfoglalás kori vasipar teljes vertikumának felelevenítése és be-